BOSHLANG‘ICH SINFLARDA O‘QITISH USULLARIDAN FOYDALANISH XUSUSIYATLARI

Sobirova Marjona Shavkat qizi
Toshkent shahar
Toshkent ijtimoiy innovatsiya universiteti o‘qituvchisi
Tel: +998975567071

Annotatsiya: Didaktikada hali ham eng munozarali muammolardan biri ta'lim metodlari tasnifi masalasidir. Ta'lim metodlari o'quv-tarbiya jarayonining tarkibiy qismi bo'lib, ularsiz ta'lim maqsadi, vazifalarini amalga oshirish, o'quv materiallari mazmunini o'zlashtirish mumkin emas.

Kalit so‘zlar: Ta’lim, darslik, tarbiya,texnologiya,pedagogik texnologiya,qobiliyat.

Bugungi zamonaviy ta’lim tizimining asosiy unsurlaridan biri bu, shubhasiz, yangicha, ya’ni innovatsion pedagogik texnologiyalardir. Ushbu pedagogik texnologiyalar orqali dars jarayonlarining olib borilishi yoki tashkil etilishi o‘quvchilarning ham erkin, ham yangicha fikrlashlariga katta yo‘l ochib berish uchun xizmat qiladi. Ilm-fan, texnika, texnologiya hamda ishlab chiqarishning bugungi yuksak taraqqiyoti o‘z-o‘zidan yangi ijtimoiy talablarni kun tartibiga qo‘ymoqda. Mazkur ijtimoiy talablar sirasida jamiyat, qolaversa, uning negizida sohalar rivojini harakatga keltiruvchi kuch – malakali kadrlarni tayyorlash, ana shu maqsadga yo‘naltirilgan tizimni takomillashtirish muhim ahamiyatga ega. Malakali kadrlarni tayyorlashga bo‘lgan ehtiyoj ishlab chiqarish korxonalari paydo bo‘lgan, sanoat sohasi rivojining ilk bosqichlarida yuzaga kelgan bo‘lsada, hanuzgacha o‘z dolzarbligini yo‘qotmay kelmoqda.

Maktablar yangi darsliklarga o‘tgandan so‘ng, o‘qitiladigan materialning haqiqiy tabiati va uning haddan tashqari oshirilgan hajmi o‘rtasidagi ziddiyat ayniqsa aniq bo‘ldi. Bularning barchasi talabalarning keraksiz miqdordagi bilimlarni, ular aytganidek, faqat o‘rganish uchun o‘zlashtirishni istamasligiga sabab bo‘ladi. Zamonaviy ta’lim boshlang‘ich sinflarda o‘qitishning yangi usul va usullaridan foydalanishni talab qiladi.

Ta’lim fanlari zamon tendentsiyalariga mos kelishi kerak. Bolalarga ilm-fanning barcha eng muhim yutuqlarini yetkazish va dunyodagi hamma narsani o‘rgatish mumkin emasligini tushunish muhimdir. Boshlang‘ich maktablarda samarali ta’lim usullari o‘quvchilarning bu bilimlarni o‘zlari egallashlari, shuningdek, turli xil o‘quv vositalari orqali o‘z malakalarini rivojlantirishlari kerak.

Fanlarni o‘qitishning tabiati ham qo‘llaniladigan usullarga qarab o‘zgaradi. Birinchi savol, qaysi formatda bilim berish eng samarali ekanligi va shundan keyingina - bunga qanday yordam bilan erishish mumkin. Shu bois o‘quvchilarning malaka va sifatlarini rivojlantirishni ta’minlaydigan tarzda o‘z ishini tashkil etish imkonini beruvchi ta’lim texnologiyalari bugungi kunda tobora dolzarb bo‘lib bormoqda. Ma’lumki, boshlang‘ich maktabda shaxsiy fazilatlarning 70% gacha inson xarakteri shakllanadi. Va bu oddiy ko‘nikmalar, masalan, o‘qish yoki yozish qobiliyati emas. Muvaffaqiyatli sotsializatsiya va kasbiy faoliyat uchun zamonaviy bolaga ma'lum shaxsiy fazilatlar va fikrlash qobiliyatlari kerak. Asosiy ko‘nikmalardan biri - vaziyatlarni tahlil qilish, ulardan asosiy narsani ajratib ko‘rsatish, olingan tajriba va bilimlarga asoslangan muammolarni hal qilish qobiliyatidir.

O‘z-o‘zini takomillashtirish qobiliyati va sodir bo‘layotgan voqealarga munosib baho berish qobiliyati, shuningdek, mas'uliyatli va mustaqil bo‘lish ham muhimdir. Zamonaviy jamiyatda boshqalarni yaratish va ular bilan hamkorlik qilish muhim ahamiyatga ega. O‘qituvchi birinchi navbatda o‘quvchiga o‘rganilayotgan nazariya asosida fikr yuritishga va amaliy harakat qilishga o‘rgatishi kerak, balki faqat fanning asoslarini aytib, uning qanday ishlashini ko‘rsatib qo‘yishi kerak.

O‘quvchilarning atigi 10 foizi o‘qiganlarini to‘liq eslab, tushuna olishi aniqlangan. Qolgan 90% talabalar ma'lumotni haqiqiy mashg‘ulotlarda qatnashganda yoki mavzuni muhokama qilganda to‘liq o‘rganadilar.

Boshlang‘ich maktabda o‘qitish usullari - bu boshlang‘ich maktabda ta’lim olishda duch keladigan ta'lim muammolarini hal qilishga qaratilgan o‘qituvchi va o‘quvchilar o‘rtasidagi hamkorlik usullari. Ushbu maqsadga erishish uchun ma’lum bir guruhda foydalanish uchun eng samarali bo‘lgan usullarni tanlab, turli usullarni qo‘llash kerak.

Ta’lim usullari o‘qituvchining faoliyatini optimal tarzda tashkil etish usullari va tavsiflarini o‘z ichiga oladi. O‘qituvchi tomonidan qo‘yilgan maqsadlarga qarab, o‘qitish usullaridan istalganini tanlash mumkin. Ba'zida bu o‘ziga xos texnika bo‘lishi mumkin, ba'zan esa turli yondashuvlarning kombinatsiyasi kerak bo‘ladi. Boshlang‘ich sinflarda o‘qitish usullari va ularni tanlash o‘qituvchiga yuklangan vazifa va o‘quvchilarning shaxsiy fazilatlariga bog‘liq.

Boshlang‘ich sinflarda qo‘llaniladigan o‘qitish usullarini tanlashdagi muammolardan biri o‘quvchida bilimga doimiy qiziqish, bilim va uni izlashga intilishni qanday uyg‘otish masalasidir. Boshqacha qilib aytganda, bu vazifa talabaning bilim faolligini faollashtirishdir.

Boshlang‘ich maktabda o‘qitish usullari - bu boshlang‘ich maktabda ta'lim olishda duch keladigan ta'lim muammolarini hal qilishga qaratilgan o‘qituvchi va o‘quvchilar o‘rtasidagi hamkorlik usullari. Ushbu maqsadga erishish uchun ma'lum bir guruhda foydalanish uchun eng samarali bo‘lgan usullarni tanlab, turli usullarni qo‘llash kerak. Ta'lim usullari o‘qituvchining faoliyatini optimal tarzda tashkil etish usullari va tavsiflarini o‘z ichiga oladi. O‘qituvchi tomonidan qo‘yilgan maqsadlarga qarab, o‘qitish usullaridan istalganini tanlash mumkin. Ba'zida bu o‘ziga xos texnika bo‘lishi mumkin, ba'zan esa turli yondashuvlarning kombinatsiyasi kerak bo‘ladi. Boshlang‘ich sinflarda o‘qitish usullari va ularni tanlash o‘qituvchiga yuklangan vazifa va o‘quvchilarning shaxsiy fazilatlariga bog‘liq.

Usulni tanlash bir qator omillardan tuziladi:

- Butun darsning maqsadidan .
- Darsning muayyan bosqichidan .
- Treningning umumiy mazmunidan .
- Foydalanilgan o‘quv qurollaridan .
- O‘qituvchining shaxsiy fazilatlari va uning ustuvorliklaridan.

Ta’limning samaradorligini oshirish, shaxsning ta’lim markazida bo`lishini va yoshlarning mustaqil bilim olishlarini ta’minlash uchun ta’lim muassasalariga yaxshi tayyorgarlik ko`rgan va o`z sohasidagi bilimlarni mustahkam egallashdan tashqari zamonaviy pedagogik texnologiyalarni va interfaol usullarni biladigan , ulardan o`quv va tarbiyaviy mashg`ulotlarni tashkil etishda foydalanish qoidalarini biladigan o`qituvchilar kerak. Buning uchun barcha fan o`qituvchilarini yangi pedagogik texnologiyalar va interfaol usullar bilan qurollantirish va olgan bilimlarini o`quv-tarbiyaviy mashg`ulotlarda qo`llash malakalarini uzluksiz oshirib borish lozim. Hozirgi davr ta’lim taraqqiyoti yangi yo‘nalish – pedagogik texnoloyilarni maydonga olib chiqdi.

Shunday qilib, oliy maktabda mutaxassislaming kasbiy tayyorgarligi murakkab va doimiy harakatdagi tizimni tashkil etadi. Bu tizimda bo‘lg‘usi o‘qituvchining texnologik tayyorgarligi alohida o‘rin tutadi. U bo‘lg‘usi pedagogning intellektual rivojlanishi, faol o‘qishi, ijodiy shaxsning rivojlanishi, tafakkuming kasbiy yo‘nalganligini idrok qilish, o‘quv-bilish faoliyatini tashkil etishda tadqiqiy (ilmiy) tamoyillami amalga oshirish bilan bog‘langan.

Pedagogik texnologiyalar asosida dars o‘tish jarayonini, ya’ni zamonaviy pedagogik texnologiyalarni boshlang‘ich ta’lim davridan boshlab tashkillashtirish ta’lim tizimida yuqori samara beradi. Bu degani, boshlang‘ich ta’lim umumiy o‘rta ta’limning poydevori hisoblanadi. Ana shu poydevorni mustahkam tarzda bunyod etish kelgusi davrlardagi ta’lim jarayonlarining o‘tilishida ham qulayli yaratgan bo‘ladi. O‘z-o‘zidan kelib chiqadiki, boshlang‘ich ta’limdan boshlab tashkil etilgan pedagogik texnologiyalar ta’limning keyingi davrlarida tshkil etilishida birinchi bosqich vazifasini o‘taydi

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. N.N.Azizxo‘jayeva “Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat” 2016
2. Khodjamkulov, U., Botirova, S., Shofkorov, A., & Abdirimova, I. (2020). Bases of Organizing Cooperation between Educational Institutions through Clusters (on the Example of the Education System of Uzbekistan). Journal of Critical Reviews, 7(12), 166-169.

Elektron adabiyotlar

1. www.ziyonet.uz
2. www.pedagog.uz

WORDLY KNOWLEDGE